

ProRail

Verbindt. Verbetert. Verduurzaamt.

Veilig reizen in het openbaar vervoer Position Paper

ProRail

Verbindt. Verbetert.

Verduurzaamt.

ProRail is de spoorwegbeheerder in Nederland en is in die hoedanigheid verantwoordelijk voor aanleg, capaciteitsverdeling, verkeersleiding, dagelijks beheer en onderhoud van de hoofdspoorweginfrastructuur. Tot de hoofdspoorweginfrastructuur behoren ook de stations en de perrons. Als beheerder draagt ProRail de publieke verantwoordelijkheid voor een veilige en adequate toegang tot de 400 stations.

Sociale veiligheid is daarbij van groot belang. Stations moeten een veilige plek zijn voor reizigers, personeel en andere stationsbezoekers. Vervoerders en ProRail hebben samen verantwoordelijkheden ten aanzien van het waarborgen van de sociale veiligheid op stations. Daarnaast werkt ProRail samen met gemeentes om de sociale veiligheid in de directe stationsomgeving te bevorderen.

Bij het bouwen en verbouwen van stations heeft ProRail invloed op de sociale veiligheid, via het ontwerp van het station en de aansluiting van het station op de directe stationsomgeving. Dit doen we bijvoorbeeld door het maken van ruimtelijke keuzes, zichtlijnen zonder donkere hoeken, toepassing van glas in liftschachten, groenvoorziening en camera-installaties. Deze zaken hebben directe impact op de sociale veiligheid en de beleving daarvan. Als opdrachtgever voor het dagelijks beheer maakt ProRail afspraken met o.a. NS Stations over het herstel van storingen, vernielingen of vervuiling, over toegangsbeheer tot wachtruimtes, sanitaire voorzieningen, fietsenstallingen en over het laten plegen van extra toezicht en handhaving op probleemlocaties. Ook via het onderhoudsprogramma van de stations heeft ProRail invloed op de belevings en het gevoel van sociale veiligheid op onze stations.

Reizigersbeleving sociale veiligheid

Met behulp van de Stations Belevingsmonitor meten ProRail en NS Stations samen structureel de subjectieve beleving van reizigers op alle stations in Nederland. Het oordeel over de veiligheidsbeleving van reizigers na 19:00 uur wordt gebruikt als een hulpmiddel om stations te identificeren waar meer aandacht nodig is voor sociale veiligheid. De landelijke score over de veiligheidsbeleving was in 2025 een 6,9.

Er is echter een groot verschil tussen de veiligheidsbeleving van mannen en vrouwen. Vrouwen voelen zich aanmerkelijk minder veilig op stations dan mannen. Ze geven de veiligheid op de stations gemiddeld een 6,5 waar mannen dat beoordelen met een 7,4. Reizigers in de gendercategorie 'overig' voelen zich relatief nog minder veilig dan de andere gendercategorieën.

Middelgrote stations met 10.000–25.000 dagelijkse in-, uit en overstappers) worden verhoudingsgewijs als het minst sociaal veilig ervaren. Deze categorie stations betreft vaak voorstedelijke stations zoals Amsterdam Lelylaan, Schiedam Centrum en Rotterdam Alexander. Kleinere stations worden gemiddeld daarna als het slechtst gewaardeerd op het aspect sociale veiligheid. Grote stations, zoals Utrecht Centraal, Rotterdam Centraal en Amsterdam Centraal, worden het beste beoordeeld.

De Stationsagenda en Programma 'een veilig station; altijd voor iedereen!'

Verbeteracties waarin ProRail een actieve trekkersrol heeft zijn de Stationsagenda, met een bijbehorende werkgroep sociale veiligheid, en het recent gelanceerde Programma 'Een veilig station; altijd voor iedereen!'. Hierin werken we samen met het ministerie van IenW, NS en regionale vervoerders.

Acties vanuit de Stationsagenda richten zich op stations die onder de 6.0 scoren voor sociale veiligheid na 19:00 uur. ProRail plaatste het afgelopen jaar op 7 stations camera's en gaat hier komend jaar mee door, door op nog eens 7 stations camera's te plaatsen. Ook worden op 13 stations diverse fysieke maatregelen getroffen en pilotonderzoek uitgevoerd. Denk hierbij aan hekwerken, verlichting, inrichting van het station, uitlezen camera's, pilot met inzet live spreekverbinding, pilot met schermen die beelden van een tunnel tonen en een pilot met mosquito's – dat zijn apparaten die een hoge pieptoon produceren.

In het Programma 'Een veilig station: altijd voor iedereen!' wordt de samenwerking gezocht met partijen die in de stationsomgeving opereren, zoals gemeenten, vervoerders en maatschappelijke organisaties. In gezamenlijk te sluiten afspraken ('Stationsdeals') worden maatregelen getroffen die niet alleen gericht zijn op het verbeteren van het station, maar ook op de stationsomgeving. Dit betekent dat maatregelen ook buiten het station getroffen worden zoals op het voorplein, in een fietsenstalling of een P&R-parking. In bepaalde gevallen kunnen maatregelen worden genomen op het snijvlak van gezondheidszorg en openbaar vervoer, als structurele overlast aantoonbaar en kosteneffectief te voorkomen is met beperkte middelen.

Cameratoezicht en AI

Op dit moment beheert ProRail ruim 6.000 camera's in de stations, dit aantal neemt toe, mede ten gevolge van eerdergenoemde programma's. Toch is er nog niet op alle stations in Nederland cameratoezicht.

Toepassing van AI bij cameratoezicht neemt op dit moment een grote vlucht en ProRail onderneemt hierop ook de eerste stappen. Zo zet ProRail camera's in met AI-software om langs het spoor ongewenste of gevaarlijke situaties te herkennen, bijvoorbeeld om koperdiefstal en suicides te voorkomen.

ProRail ziet ook voor de camera's op de stations kansen om met toepassen van AI de sociale veiligheid te verbeteren. Bijvoorbeeld door live incidenten te detecteren, daarmee de opvolgtijd op deze incidenten te verkorten en uiteindelijk de doelmatige aansturing van personeel en/of

bevoegd gezag te vergroten. Dit biedt kansen in de aanpak van overlast, geweld en vandalisme. ProRail is tegelijk ook van mening dat hier – met het oog op de privacy – zeer terughoudend mee omgegaan moet worden, het is onwenselijk is dat er op dit vlak wildgroei ontstaat. Zowel over de ontwikkeling van AI als over de manier waarop deze technieken worden ingezet in de communicatie tussen de samenwerkende partijen moeten duidelijke afspraken worden gemaakt.

Wat is er nodig?

Sociale veiligheid vergt meer dan operationele en fysieke maatregelen. ProRail ziet dat sociale onveiligheid voor een belangrijk deel wordt veroorzaakt door de bredere omgeving, de maatschappelijke trend en personen die op en rondom het station verblijven.

Een effectieve aanpak ter verbetering van de sociale veiligheid vereist dat ook maatregelen worden genomen die zich richten op achterliggende oorzaken van deze overlast. Denk hierbij aan data-uitwisseling, lokale veiligheidsarrangementen, samenwerking met zorgverleners, gemeente en politie en gerichte sancties. Het vereist een nauwe samenwerking tussen partijen in de stationsomgeving en maatschappelijke organisaties.

De spoorsector maakt daarnaast belangrijke ontwikkelingen door, bijvoorbeeld doordat er door 'Open Toegang' de komende jaren steeds meer reizigersvervoerders op het Nederlandse spoor zullen verschijnen. De verwachting is dat zij hun vervoerdiensten aanbieden op

trajecten en tijdstippen die minder voorspelbaar en eenduidig zijn dan tot nu toe gangbaar, bijvoorbeeld door middel van nachtelijke en of internationale treinen. Deze ontwikkeling dwingt ons om goed na te denken hoe de optimale samenwerking tussen enerzijds ProRail en anderzijds vervoerders ook op dit punt zich moet doorontwikkelen. Het maken van duidelijke en ook bindende afspraken over data- en informatie-uitwisseling en ook ieders rol en inzet ten behoeve van sociale veiligheid is onontkoombaar.

ProRail verbindt, Verbetert en Verduurzaamt.